

Fries libellennieuws 2004

Met bijna 150 belangstellenden is de Libellenwerkgroep "De Hynstebiter" één van de grootste en snelst groeiende biologische werkgroepen in Friesland! Hierdoor wordt er in Fryslân meer en beter naar libellen gekeken dan ooit te voren. Dit heeft al een schat aan waarnemingen en een aantal nieuwe soorten voor de Friese fauna opgeleverd.

De lente van 2004 was erg arm aan libellen. Vooral de aantallen van een aantal waterjuffersoorten was ten opzichte van voorgaande jaren erg laag. Waarschijnlijk heeft de droge zomer van 2003 een rol van betekenis gespeeld bij het voortplantingssucces van een aantal soorten. De droge periode eindigde pas in juni 2004 toen de wolken eindelijk braken en een stortvloed van hemelwater naar beneden kwam.

Het jaar 2004 was niet bijzonder gunstig voor zuidelijke libellen in Friesland. Hoewel er in de rest van Nederland wel soorten werden gezien als zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*) en zuidelijke glazenmaker (*Aeshna affinis*) werden deze niet in onze provincie waargenomen. Wel werd een nieuwe libellensoort voor Friesland vastgesteld. Met de "siting" van een zadellibel (*Hemianax ephippiger*) op Schiermonnikoog staat het aantal in Friesland waargenomen libellensoorten nu op 53. Naast bovengenoemde soorten zijn er nog een aantal nieuwe libellensoorten in Friesland te verwachten, zoals de vuurlibel (*Crocothemis erythraea*) (die dit jaar dichtbij in Drenthe en de Kuinderplas werd gezien) en de kanaaljufter (*Cercion lindenii*). Grote afwezigheid in 2004 was de zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombii*). De voorgaande jaren dook deze soort regelmatig op en plantte zich zelfs op enkele plekken voort (Heide fan Allardseach, Schaoppedobbe en Canadameer). Wel werd in 2004 de tweede Friese waarneming gedaan van een bandheidelibel (*Sympetrum pedemontanum*). Ditmaal werd een mannetje gefotografeerd in de binnenstad van Leeuwarden door Tiemen Slingeland.

Begin juni 2004 werden op de Catspoele (Oldeberkoop) honderden venwitsnuiten (*Leucorrhinia dubia*) waargenomen en konden tientallen larvenhuidjes verzameld worden. Meest wonderlijk was de afwezigheid van de noordse witsnuit (*Leucorrhinia rubicunda*), waardoor de situatie van de voorgaande jaren totaal was omgedraaid. De gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*), werd dit jaar maar op twee plekken in Friesland waargenomen (Wyldemerk, Gaasterland en Alde Feanen, Eernewoude). Deze witsnuit blijft een zeldzaamheid in onze provincie. Opvallend is bijvoorbeeld het ontbreken van deze soort in de goed onderzochte Lindevallei.

In 2004 beleefde de bruine korenbout (*Libellula fulva*) in de Lindevallei een zeer goed jaar. In de maand mei werden in de Helomapolder bijna 1000 dieren geteld. De populatie in de Lindevallei kan gerekend worden tot één van de grootste in Nederland! In 2004 werden overigens voor het eerst larvenhuidjes van deze soort gevonden in de Lindevallei.

In 2004 is er door It Fryske Gea ecologisch onderzoek verricht naar de gevlekte glanslibel (*Somatochlora flavomaculata*) in de Lindevallei. Sinds de ontdekking in 2000 wordt deze soort jaarlijks in toenemend aantal waargenomen, maar bleef de precieze status nog onduidelijk. Na intensief zoeken konden 5 larvenhuidjes gevonden worden. Dit is pas het tweede recente bewijs van voortplanting van deze glanslibel in Nederland. Ook werden in 2004 voor het eerst een aantal vrouwtjes waargenomen. Voortplanting in de Lindevallei vindt plaats in de dichtbegroeide oeverzones van open petgaten.

Foto: Peter de Boer

Het project "Leefgebieden van de groene glazenmaker (*Aeshna viridis*) in Friesland" is al onder de aandacht gebracht. De exacte verspreiding en het voorkomen van deze soort in Friesland waren tot nu toe nog onvoldoende bekend. In 2004 is er een uniek project van start gegaan met als doel een beter inzicht te krijgen in de verspreiding van de groene glazenmaker in Friesland. Op basis van eigen onderzoek werd echter verwacht dat de groene glazenmaker in Friesland een veel ruimere verspreiding kent en niet zo zeldzaam is als wordt aangenomen. Dit beeld werd bevestigd door de inventarisatie in 2004. Dit project is voor een belangrijk deel uitgevoerd door vrijwilligers en leden van de werkgroep "De Hynstebiter". Er is afgelopen jaar dus een prachtige basis gelegd voor vervolgonderzoek in 2005 en het opstellen van een plan van aanpak waarin beschermende maatregelen van de leefgebieden van de groene glazenmaker per locatie kunnen worden vastgelegd.

© Christophe Brochard

Aeshna viridis

Uit recent onderzoek is gebleken dat de noordse glazenmaker (*Aeshna subarctica*) op een 15-tal venetjes in de bossen van Drenthe nog redelijk goed voorkomt (NVL, 2000), maar de aantallen kunnen van jaar tot jaar sterk wisselen. Waarschijnlijk is hier sprake van een belangrijke metapopulatie. In Friesland is de laatste jaren goed gelet op de soort. Er werden dit jaar vier nieuwe vindplaatsen ontdekt. Zo werd de soort

Aankondiging insectenweekend

Bezig zijn met insecten en andere geleedpotige dieren, zowel hobbymatig als professioneel, kan op verschillende manieren ingevuld worden. Je kan insecten verzamelen, prepareren en determineren, gedrag bestuderen, fotograferen, video-opnamen maken of 'gewoon' naar insecten kijken.

Het eerstvolgende weekend, van 20 tot en met 22 mei, gaan we naar Oud-Ootmarsum. We zijn te gast bij "De Witte Berg", waar we ook in augustus 2000 geweest zijn. Dit deel van Overijssel is zeer gevarieerd; het vinden van geschikte insectenterreinen zal dan ook geen enkel probleem opleveren. Er zijn zowel beken als moerassen en droge zandgebieden, open graslanden en bossen. Het zou leuk zijn om de vangsten van augustus 2000 eens te vergelijken met de vangsten van komend voorjaar.

De vanglamp en de malaiseval zullen ook weer meegaan. Wellicht zijn er weer een paar enthousiastelingen die al een paar dagen eerder naar het gebied

gevonden in de bossen van Appelscha, Beetsterzwaag, Bakkeveen en op de Lippenhuisterheide. Op de laatste locatie werd een eiafzettend vrouwtje waargenomen. Het lijkt er dus op dat er in Friesland sprake is van een aantal kleine populaties. Hoe stabiel en levensvatbaar deze populaties zijn is echter onbekend.

Over de noordse winterjuffer (*Sympecma paedisca*) is al veel te lezen geweest in voorgaande NVL-nieuwsbrieven. Dit jaar is er weer het een en ander ontrafeld over de ecologie en gedrag van dit bijzondere juffertje in Friesland. Er zijn in de Driesenpolder (Lindevallei) op een 6-tal dagen zoveel mogelijk dieren gemerkt. In totaal ging het om bijna 120 gemerkte exemplaren (driemaal zoveel als in 2003). Ook in Drenthe (Uffelter Binnenveld) is dit jaar onderzoek verricht en zijn bijna 300 dieren gemerkt door de LWG-Drenthe (zie NVL nieuwsbrief nr. 4 (8) pag 12-13). Het merken is, naast het bepalen van de exacte aantallen op één locatie, ook belangrijk om inzicht te verkrijgen in het dispersiepatroon van deze winterjuffer.

Tijdens een bezoek aan de Schaopedobbe op 7 september 2004 werd voor het eerst een bruine winterjuffer (*Sympecma fusca*) aangetroffen. Meldingen van deze soort in Friesland zijn uiterst schaars en betreffen vaak een enkel individu. De laatste melding is alweer enkele jaren oud en komt van Schiermonnikoog. Landelijk gezien gaat het deze juffer voor de wind. De verwachting is dat we deze soort in de komende jaren vaker in Friesland aan zullen treffen.

Peter de Boer

Libellenwerkgroep Friesland "De Hynstebiter".

E-mail: e.p.de.boer@fryskegea.nl

gaan en vast de malaiseval kunnen plaatsen.

Deelname aan een weekend kost € 33,- per persoon. Opgave dient te geschieden vóór 1 mei. Deelnemers ontvangen een paar dagen vooraf nog de laatste informatie over het weekeinde en een routebeschrijving. Tevens wordt een digitale topografische kaart ter beschikking gesteld aan de deelnemers.

Voor nadere informatie, voorwaarden voor deelname en/of opgave kunt u terecht bij:

Arjan van der Veen, liw@knnv.nl / tel. 0320 – 246631

Koos van Brakel, tel. 0348 – 417032

Kijk ook eens op onze website: www.knnv.nl/liw of wordt lid van onze internet-groep: <http://groups.yahoo.com/group/KNNVLIW>

